

شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران

جعفر هزارجریبی¹
مریم نبیتی²

چکیده

هدف: هدف محققان از این پژوهش، بررسی رابطه سبک زندگی و طلاق در بین زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران بوده است. **روش:** پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر چگونگی گردآوری داده‌ها، از نوع تحقیق آمیخته اکتشافی است. برای جمع‌آوری اطلاعات، توأمان از روش کیفی و کمی استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق در بخش کیفی، شامل زوجهای طلاق گرفته و زوجهای موفق شهر تهران بود که به روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند و در بخش کمی نیز شامل کلیه زوجهای طلاق گرفته و زوجهای موفق شهر تهران بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق در شهر تهران به عنوان طبقه مرجع انتخاب شد و تغییرات گروه دیگر؛ یعنی مردان و زنان متأهل موفق در شهر تهران بر اساس آن سنجیده شد. **یافته‌ها:** در گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق، اعتیاد همسر، استفاده از فناوری ارتباطات، کتمان در زندگی زناشویی، عدم تفاهم و اطمینان، عدم استقلال در زندگی، عدم تعهد به رابطه زناشویی، عدم رضایت از رابطه جنسی، مشکلات مالی، خودخواهی و احساس مالکیت، تفاوت ارزشی و فرهنگی بر طلاق مؤثر بوده است. **نتیجه‌گیری:** نسبت بختهای این متغیر برای گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق، جهت مثبت ضریب B نشان می‌دهد که متغیرهای مذکور احتمالاً افزایش درخواست طلاق را در پی دارد.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، طلاق، زوجهای متأهل، زوجهای درخواست‌کننده طلاق.

◇ دریافت مقاله: 96/11/16؛ تصویب نهایی: 97/07/19.

1. دکتری جامعه‌شناسی و استاد گروه تعاون و رفاه اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی. (نویسنده مسئول)/نشانی: تهران: میدان المپیک، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی / نامبر: 02166414180 / Email: jafar_hezar@yahoo.com.
2. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی دانشگاه علامه طباطبایی.

الف) مقدمه

واژه طلاق در لغت به معنی ترک کردن و رها کردن است؛ اما در اصطلاح، برای پایان دادن به زندگی زناشویی به صورت قانونی از طرف زوجین به کار می‌رود (ساروخانی، 1377). پدیده طلاق چنان پیچیده و مبهم و در لایه‌های عمیق اجتماع وجود دارد که درک و فهم و تفسیر آن برای پژوهشگران بسیار دشوار است. مطابق آمار منتشره از سوی سازمان ثبت احوال کشور، کل آمارهای ثبت‌شده طلاق در شهر تهران در سال 1395، 30/459 مورد بوده است. (سازمان ثبت احوال کشور)

مسئله نگران‌کننده در جامعه، زندگی‌های کوتاهی است که به سرعت به طلاق ختم می‌شوند و خانواده‌های متأهل موفق در زندگی بسیار کم هستند. لذا دغدغه و مسئله اصلی محققان در این پژوهش، این است که شاید بیشتر طلاقها در کشور و به خصوص در کلانشهر تهران، به علت نوع سبک زندگی آنها باشد؛ زیرا افراد بعد از ازدواج، همان سبک زندگی قبل از ازدواج را که در عالم مجردی به آن عادت کرده‌اند، پیش می‌گیرند؛ در صورتی که سبک زندگی، حوزه و وادی گسترده‌ای دارد. به همین دلیل، سبک زندگی اهمیت بسیار زیادی در رضایت زناشویی دارد.

مسئله اصلی محققان در این پژوهش، عبارت است از اینکه: آیا بین سبک زندگی و طلاق رابطه‌ای وجود دارد؟ در عصر مدرن امروز، خطر جدی‌ای که خانواده‌ها را بیش از پیش تهدید و نگران می‌کند، مسئله طلاق است و از آنجا که هر خانواده‌ای دارای نوع خاصی از سبک زندگی است، بنابر این تحقیق حاضر به دنبال پر کردن خلأ پژوهشی موجود و نیز پیدا کردن رابطه بین دو متغیر سبک زندگی و طلاق است که در هیچ کدام از تحقیقات پیشین به آن پرداخته نشده است.

با توجه به موضوع پژوهش که از نوع اکتشافی است، ماهیت تحقیق نیز از نوع اکتشافی است. مطابق منطق نظری، مبانی نظری‌ای قبل از این تحقیق صورت گرفته و نیز نظریه‌هایی برای روشن شدن عمق موضوع در هر دو حوزه (سبک زندگی، طلاق) مطرح شده است؛ در ادامه به تعدادی از مطالعات انجام شده در داخل و خارج کشور اشاره می‌شود.

1. پیشینه

«سبک زندگی جنسیتی در بریتانیا» حاصل کار مرکر¹ (2013) است. روش این تحقیق، پیمایشی است و از ابزار مصاحبه استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد سبک زندگی جنسی در بریتانیا طی 60 سال گذشته، در زنان بیشتر از با مردان تغییر کرده است.

سودرگرن² (2013) به بررسی و دسته‌بندی افراد بازنشسته بر حسب سبک زندگی پرداخته است. شاخصه‌های سبک زندگی سنجش شده در این تحقیق، شامل غذا خوردن، نوشیدن، سیگار کشیدن و فعالیتهای فیزیکی است. نتایج تحقیق منجر به تولید دو نوع سبک زندگی سالم و نیمه‌سالم شده است.

انتخاب نوع ویژه‌ای از سبک زندگی منجر به شکل دادن حوزه‌های فردی و عمومی هر فرد می‌شود. این مفهوم شامل مدیریت بدن در حوزه‌های فردی تا عضویت در گروه‌های گوناگون اجتماعی، کسب موفقیت، سرمایه اجتماعی و... در عرصه عمومی می‌شود. (فصلنامه زن و جامعه، 1390: 23)

به طور نمادین، طلاق به مثابه سنگی می‌ماند که فرد به آرامی داخل یک دریاچه پرتاب می‌کند و امواج حاصل از این پرتاب، دریاچه و هر آنچه متعلق به آن است را تا شعاع زیادی درگیر می‌کند و باعث تغییراتی در آن می‌شود؛ تغییراتی که همه افراد شاهد آن‌اند. (فاکان و جرجیل³ و همکاران، 2012)

بابایی فرد و روحی در پژوهش خود نشان دادند که تنوع در سبک زندگی، باعث بروز شکاف نسلی می‌شود. همچنین رابطه میان متغیرهای مدگرایی و سن با شکاف نسلی، رابطه معنادار و مستقیم دارد. (بابایی فرد و روحی، 1395: 57)

قادرزاده و همکاران (1391) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که متغیرهای میزان برآورده نشدن انتظارات، تصویر مثبت از طلاق، مداخله‌های اطرافیان، تفاوت در عقاید، از هم گسیختگی خانواده، ناهمسانی زوجین، مصرف رسانه‌های خارجی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی و بلوغ فکری - عاطفی، اثر تقویت‌کننده و متغیرهای پایبندی دینی، دستیابی به اهداف، مصرف رسانه‌های داخلی و سطح تحصیلات، اثر کاهش‌دهنده‌ای در گرایش طلاق دارند.

نتایج پژوهش نعیمی (1390) که با روش پیمایشی، حجم نمونه 141 نفری و نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از دو گروه در حین طلاق و گروه عادی انجام شده، نشان‌دهنده تأثیر ماهواره در ایجاد ارزشهای مدرن در زوجین و تأثیر خانواده در پیدایی ارزشهای سنتی در بین زوجین است. همچنین نتایج حاکی از آن

1. Mercer
2. Södergren
3. Fagan & Churchill

است که برای ایجاد توازن در ارزشهای مسلط در زوجین و برای جلوگیری از تغییرات ناگهانی یا تضاد ارزشی در بین آنان، باید تعاملی سنجیده بین این دو بال مهم جامعه‌پذیری صورت گیرد.

2. اهداف

در راستای پرسش پژوهش، اهداف این پژوهش در دو بخش کلی و جزئی تنظیم شده است.

هدف کلی: شناخت رابطه سبک زندگی و طلاق در زوجهای شهر تهران.

اهداف جزئی:

- تعیین عوامل مؤثر بر تمایل بر طلاق زوجهای تهرانی؛
 - تعیین زمینه‌ها و دلایل تمایل به طلاق زوجهای تهرانی؛
 - تعیین رابطه بین گونه‌های مختلف سبک زندگی با تمایل به طلاق زوجهای تهرانی.
- پدیده‌های اجتماعی، پژوهشگران زیادی را به سوی خود جذب می‌کنند و پژوهشگران با به چالش کشیدن هر کدام از این پدیده‌ها، به بررسی آنها می‌پردازند. این پژوهش نیز به بررسی دو پدیده مهم سبک زندگی و طلاق در حوزه علوم اجتماعی پرداخته است.

پدیده سبک زندگی، موضوعی است که بیش از چند سال از عمر آن در ایران نمی‌گذرد؛ تعاریف زیادی هم از سوی نظریه‌پردازان و پژوهشگران در این حوزه ارائه شده است. با توجه به تعاریف ارائه شده، سبک زندگی شیوه تعامل فرد با محیط برای رسیدن به هدف از راه‌گزینه‌ای به نام انتخاب است. پدیده طلاق از نظر طول عمر، هم‌عصر با ازدواج یا کمی دیرتر از آن است؛ یک معضل و مسئله بسیار تهدیدکننده در جامعه، که عواقب بسیار زیادی به دنبال دارد.

با بررسی‌های انجام شده در این دو حوزه (سبک زندگی، طلاق) مشخص شد که در باره هر یک از این دو پدیده، مطالعاتی به صورت جداگانه انجام شده است، اما در خصوص ارتباط بین سبک زندگی و طلاق، پژوهش‌چندانی انجام نشده است. به عبارتی؛ خلأ پژوهشی در این زمینه وجود دارد.

3. فرضیه پژوهش

«بین سبک زندگی و طلاق، رابطه معناداری وجود دارد.»

انسان بر اساس اراده الهی به صورت فطری موجودی اجتماعی است و این ساختار اجتماعی در کوچک‌ترین و محدودترین شکل خود، در خانواده تجلی یافته است؛ ساختاری که از طریق میثاق ازدواج بین زن و مرد به وجود می‌آید. در واقع؛ ازدواج یک سنت دیرینه اجتماعی به قدمت آغاز زندگی بشر است (لاوتر و همکاران، 2016)؛ پیمانی مقدس است که در تمام اقوام و ملل و در تمام اعصار وجود داشته است.

609 ◆ شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران

در این پیمان مقدس، زن و مرد، زندگی مشترک را تأسیس می کنند و پیمان می بندند که در کنار هم، یار و غمخوار یکدیگر باشند. ازدواج، نیاز طبیعی انسان است و از آفرینش ویژه او سرچشمه می گیرد. چنانکه انسان به آب و غذا نیاز دارد، در سنین خاصی به ازدواج هم نیاز پیدا می کند.

سازگاری در ازدواج برای بسیاری از افراد با دشواری هایی همراه است که برخی از آنها عبارتند از: آمادگی محدود، ایفای نقش مناسب، ازدواج زودرس و ازدواج ناهمگون.

در دهه های اخیر، پژوهش های زیادی درباره سبکها و گونه های ازدواج و شیوه ارتباط زنان و مردان انجام شده است. برای نمونه، کوپر و هارفس¹ (2000؛ نقل از شیخ محسنی، 1385) پنج سبک یا گونه ازدواج را چنین معرفی کرده است:

- ازدواج هایی که کشمکش در آنها عادت شده است؛
- ازدواج های عاری از شور و شوق یا ازدواج های بی روح و سرد؛
- ازدواج هایی که در آن زوجین به گونه ای غیر فعال با هم به مراد می پردازند؛
- ازدواج های سرشار از شور و شوق؛
- ازدواج های تمام عیار.

طلاق بر حسب شرایط، تأثیرات متفاوتی بر زن و مرد می گذارد؛ بنابراین، برای بررسی آن ابتدا باید به علت طلاق توجه کرد. برای مثال، زنی که به علت اعتیاد همسرش، از او جدا شده و حضانت و سرپرستی فرزندان را نیز بر عهده گرفته، طبیعی است که در خانه پدری جایگاه خوبی ندارد و مجبور است برای تأمین هزینه های زندگی خود و فرزندانش، از هر راهی کسب درآمد کند که متأسفانه عده ای از زنان مطلقه بدین سبب به باندهای فساد گرایش پیدا می کنند. یکی دیگر از تبعات و تأثیرات طلاق بر زندگی زنان مطلقه، بروز پدیده تکلیف گری است؛ زیرا هیچ نهاد و سازمانی در جامعه، عهده دار مسئولیت حمایت مادی و معنوی از زنان مطلقه و کودکان طلاق نیست. (میدرینگتون، 2014)²

مهم ترین آسیب های طلاق عبارتند از: فساد اخلاقی، ایجاد روحیه پرخاشگری، بحران های اقتصادی و عواقب آن، به وجود آمدن زمینه اضطراب، به وجود آمدن زمینه وسواس و عدم امنیت، بی قراری و فرار از منزل، سوء ظن و حسادت، انکار حقایق و وقایع، ارضا نشدن نیازها و واکنش منفی نشان دادن، فقدان انعطاف و صمیمیت، روابط نامطلوب، حصر و زندان، اعتیاد و ولگردی. (لدام، 2017)³

1. Cooper & Harfess
2. Hetherington
3. Oldham

تنها در جامعه، طلاق شرعی نداریم؛ گاهی بروز طلاق عاطفی در خانواده‌ها، باعث ایجاد روابط عاطفی ضعیف در خانواده می‌شود که آثار منفی آن از طلاق بیشتر است و باعث گریز فرزندان از محیط خانواده می‌شود؛ زیرا بچه‌ها در طلاق شرعی، به آرامش نسبی در محیط خانه دست می‌یابند. هر چه همبستگی و تعامل در محیط خانواده کاهش یابد، فردگرایی بیشتر می‌شود و هر یک از افراد خانواده هر کاری که می‌خواهد انجام می‌دهد و در نتیجه، میزان آسیب افزایش می‌یابد. طلاق خاموش به عنوان یک طلاق غیر رسمی، مودبانه در کمین روابط همسران نشسته است و شاید بی‌راه نباشد که بگوییم اصلی‌ترین قربانیان را از میان فرزندان خانواده انتخاب می‌کند.

ب) چارچوب مفهومی

1. نظریه مدرنیسم

نظریه ویلیام گود (1962، 1970، 1993) پر نفوذترین مرجع برای مطالعه ارتباط بین انحلال ازدواج و فاکتورهای اجتماعی است (وگولی و سالوینی، 2011). گود استدلال می‌کند وقتی قوانین طلاق در دست نخبگان و کلیسا بود، ممنوعیت‌های شدید اداری و قانونی برای جلوگیری از انحلال ازدواج اعمال می‌شد. در این شرایط، حداقل در ابتدا زوجین خیلی متجدد که منابع اقتصادی و فرهنگی را در اختیار داشتند، قادر به جدایی از یکدیگر بودند که دلالت از رابطه مثبت بین پایگاه اجتماعی و طلاق در مراحل ابتدایی، یعنی «انقلاب طلاق» داشت. وی معتقد است این وضعیت در جوامع پیشاصنعتی و در ابتدای صنعتی شدن وجود داشته است. با این حال، با مرتفع شدن وقتی موانع قانونی و اداری، طلاق برای تمام طبقات اجتماعی قابل دسترس می‌شود و مقبولیت اجتماعی آن افزایش می‌یابد. در این زمان، رابطه پایگاه اجتماعی و طلاق اهمیت کمتری می‌یابد و حتی معکوس می‌شود؛ به طوری که فرایند انحلال ازدواج بیشتر در انتهای سلسله مراتب اجتماعی متداول می‌شود. (برناردی و پاستور، 2011: 774)

سبک زندگی اصطلاحی است که در فرهنگ سنتی کاربرد چندانی ندارد؛ چون ملازم با نوعی انتخاب از میان تعداد کثیری از امکاناتی موجود است. سخن گفتن از کثرت انتخاب نباید به این پندار بینجامد که در همه انتخابها به روی همه افراد باز است یا آنکه همه مردم تصمیم‌های مربوط به انتخابهای خویش را با آگاهی کامل از کلیه امکانات موجود بر می‌گزینند. چه در عرصه کار و چه در عرصه مصرف، برای همه گروههایی که از قید فعالیت‌های سنتی آزاد شده‌اند، انتخابهای گوناگونی در زمینه سبک زندگی وجود دارد. (بارمر، 2016)

از نظر بوردیو¹ سبک زندگی شامل اعمال طبقه‌بندی شده و طبقه‌بندی‌کننده فرد در عرصه‌هایی همچون: تقسیم ساعات شبانه‌روز، نوع تفریحات و ورزش، شیوه‌های معاشرت، اثاثیه و خانه، آداب سخن

1. Bourdieu

شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران ♦ 611

گفتن و راه رفتن است. در واقع؛ عینیت یافته و تجسم یافته ترجیحات افراد است. سبکهای زندگی، شیوههای مصرف عاملان اجتماعی ای است که دارای رتبه‌بندی‌های مختلفی از نظر شأن و مشروعیت اجتماعی‌اند. این شیوه‌های مصرفی، بازتاب نظام اجتماعی سلسله‌مراتبی است؛ اما چنانکه بوردیو در کتاب تمایز بر حسب منطق دیالکتیکی نشان می‌دهد، مصرف صرفاً راهی برای نشان دادن تمایزات نیست، بلکه راهی برای ایجاد تمایزات است. (باکاک،¹ 1381: 96)

از آنجا که هر کنشگری برای پاسخ به نیازها و بیان خود، با کمک امکانات و راه و روشهای موجود، از اشیا به شیوه خاصی استفاده می‌کند؛ انواع، طرز رفتار، ترجیحات و جهت‌گیری‌های خاصی را در زندگی دارد. بنابراین، سبک او با شخصیتش ارتباط می‌یابد. در تعریف مفهومی سبک زندگی، گیدنز معتقد است: سبک زندگی را می‌توان مجموعه‌ای کم و بیش جامع از عملکردها تعبیر کرد که فرد آنها را به کار می‌گیرد. این عملکردها نه فقط نیازهای جاری او را برآورده می‌سازند، بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خویش برمی‌گزیند، در برابر دیگران مجسم می‌سازد. سبک زندگی مجموعه‌ای نسبتاً منسجم از همه رفتارها و فعالیتهای یک فرد معین در جریان زندگی روزمره است. در تعریف سبک زندگی بر مبنای «الگوی مصرف»، اعم از اشیا و رفتار، شاخص شیوه‌های متفاوت زندگی افراد و گروهها مد نظر است. (گیدنز، 1388: 120)

زیمل² تمایز ساختن خود از دیگران - به واسطهٔ مُد - را محرک مصرف می‌داند. وی کارکرد دوگانه‌ای برای مد قائل است؛ در یک وجه، اعلام تمایل فرد برای تمایز شدن از دیگران و بیان هویت فردی و خواست فردیت است، اما وجه دیگر آن که جنبهٔ طبقاتی دارد، سبب همبستگی گروهی و تقویت انسجام اجتماعی طبقاتی است.

وبلن در تعریف سبک زندگی و مصرف، انگیزشهای اجتماعی برای رفتار رقابت‌آمیز و چشم و هم‌چشمی را پایه و اساس تبیین پدیدهٔ مصرف مدرن قرار می‌دهد و با طرح مفهوم طبقهٔ تن‌آسا، مفهوم تمایز طبقاتی را که در مصرف تجلی پیدا کرده است، مطرح می‌کند و قدرت مالی و ثروت را مبنای افتخار، منزلت و جایگاه اجتماعی می‌داند. البته وی نقش ذخیرهٔ ثروت در کسب افتخار را ضعیف‌تر از نمایش آن می‌داند و معتقد است برای به دست آوردن و حفظ اعتبار، فقط داشتن ثروت یا قدرت کافی نیست، بلکه ثروت و قدرت باید نشان داده شود؛ زیرا اعتبار فقط با آشکار کردن آنها به دست می‌آید. به نظر او، افراد ثروتمند در جوامع کوچک از طریق فراغت خودنمایانه و در جوامع بزرگ و شهری از طریق مصرف خودنمایانه، ثروت خود را به نمایش می‌گذارند. وی به اصل و قانون ضایع کردن تظاهری در جریان

1. Boccock
2. Simmel

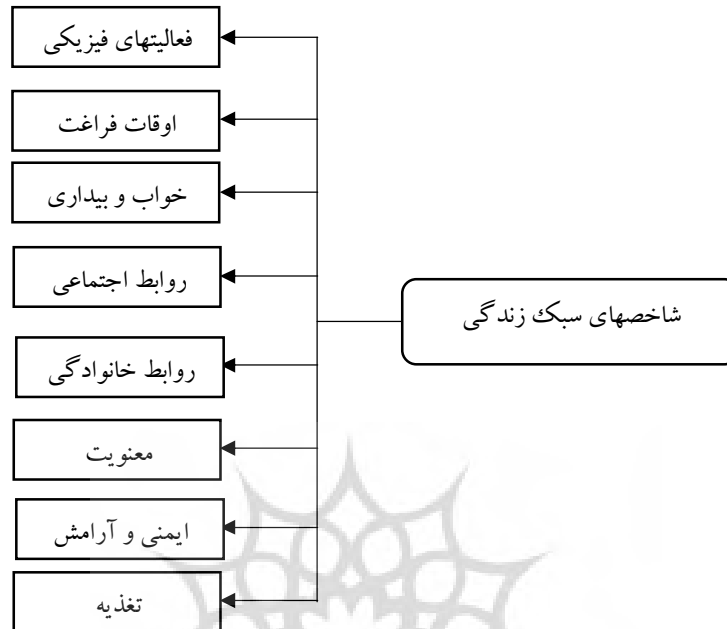
مصرف نمایشی اشاره می‌کند که منظور، مسابقه و رقابت بر سر هر چه بیشتر پول خرج کردن است. وی پدیده مد را مختص به طبقه بالایی می‌داند که می‌خواهند نشان دهند برای کسب درآمد، مجبور به کار کردن نیستند. او یکی از بهترین زمینه‌های مصرف نمایشی و ضایع کردن تظاهری را مصرف لباس می‌داند. (مجدی و همکاران، 1389: 134)

مفهوم سبک زندگی در روان‌شناسی، ابتدا توسط آلفرد آدلر و پیروانش مطرح شد. آدلر بر خلاف بسیاری از روان‌شناسان، علاوه بر نگاه توصیفی، نگاه ارزشی و تجویزی هم به روان‌شناسی داشت (کاوایی، 1390: 62). سبک زندگی از نظر مفهومی، پیوند تنگاتنگ و مستقیم با مجموعه‌ای از مفاهیم مانند فرهنگ، رفتار و معنا (نگرش، ارزش، هنجار)، اخلاق، ایدئولوژی، شخصیت، هویت، خلاقیت، تولید، کار، سرمایه، مصرف، طبقه اجتماعی، سلیقه و نیاز دارد و روشن است بدون شناخت این روابط، از مفهوم سبک زندگی و نظریه‌های مربوط به آن درک درستی نخواهیم داشت. (فاضل قانع، 1391: 41)

2. شاخصهای سبک زندگی

سبک زندگی، شیوه زندگی فرد است و شامل عواملی همچون: ویژگی‌های شخصیتی، تغذیه، ورزش، خواب، مقابله با استرس، حمایت اجتماعی، و استفاده از دارو است. با ارزیابی سبک زندگی افراد می‌توان میزان موفقیت‌های فردی و اجتماعی آنان را در زندگی ارزیابی و بررسی کرد (کوکرها، 2005¹). طبیعی است که عوامل مختلفی از جمله: سن، جنس، وضعیت فیزیکی، شغل، نبود بیماری‌های اثرپذیر از حرکت و فعالیت جسمی، در تعیین نوع سبک زندگی مهم‌اند و باید به آنها توجه شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل 1: شاخصهای سبک زندگی (منبع: محقق ساخته)

3. نظریه‌های سبک زندگی

در دنیای امروز، نمای ظاهری یکی از عناصر مرکزی است که افراد به صورت بازتابی از خود ارائه می‌دهند. کردار افراد به شدت تحت تأثیر کثرت‌یابی محیط‌های گوناگون قرار گرفته است که این باعث خرد شدن فرد می‌شود و به صورت خودهای متعدد در جامعه درمی‌آید؛ همچنین باعث بحران هویت فرد می‌شود. (کجدنز، 1388: 30-32)

در نظر بوردیو، جامعه به عنوان فضای اجتماعی بازنمایی می‌شود. این فضای اجتماعی، جایگاه رقابتی شدید و بی‌پایان است و در جریان این رقابتها تفاوت‌هایی ظهور می‌کند که ماده و چارچوب لازم برای هستی اجتماعی را فراهم می‌آورند. (فاضلی، 1387: 37)

بوردیو با مفهوم «فضای اجتماعی» سبک‌های زندگی مختلف را نشان می‌دهد. فضای اجتماعی به این ترتیب ساخته می‌شود که عوامل و گروه‌های اجتماعی بر اساس حجم و میزان سرمایه اقتصادی و فرهنگی، با برخی افراد اشتراکاتی می‌یابند و با برخی دیگر فاصله پیدا می‌کنند (بوردیو، 1390؛ 33). بنابراین، فضای اجتماعی بر مبنای سرمایه ساخته می‌شود. هر قدر سرمایه فرد بیشتر باشد، در فضای اجتماعی در موقعیت بالاتری قرار می‌گیرد. بوردیو استدلال می‌کند مردمی که به طور نزدیک در فضای اجتماعی قرار دارند، دارای مشابهت‌های بسیارند، حتی اگر هرگز یکدیگر را ندیده باشند. به عبارت دیگر؛ مردمی که در فضای

اجتماعی مشابه قرار دارند، ذائقه‌های مشابه و سبک‌های زندگی مشابه دارند. در واقع؛ به ازای هر سطح از موقعیتها، سطحی از سبک زندگی‌ها و ذائقه‌ها وجود دارد که بر اثر شرایط اجتماعی مناسب با آن به وجود می‌آید و توسط این سلیقه‌ها و ظرفیت تکثیرکننده آنها، مجموعه انتظام یافته‌ای از ثروتها و خصلتها به وجود می‌آید که در درون خود از نوعی وحدت سیره‌ها برخوردارند. (همان: 35)

ج) روش پژوهش

با توجه به موضوع تحقیق که به شناخت رابطه سبک زندگی و طلاق در زوجهای شهر تهران می‌پردازد، از نظر هدف، کاربردی و از نظر چگونگی گردآوری داده‌ها، تحقیق آمیخته اکتشافی است. یکی از مزایای مهم و قابل توجه در طرحهای تحقیقاتی آمیخته این است که نسبت به هر یک از طرحها (کمی یا کیفی)، تصویری جامع‌تر و بهتر از مسئله پژوهش ارائه می‌دهد (علی‌اکبری و همکاران، 1393: 65). پژوهش حاضر مبتنی بر روش تحقیق آمیخته از نوع طرح اکتشافی متوالی و با مدل تدوین و ارائه مدل است. طرح اکتشافی، دو مرحله‌ای بوده، نتایج حاصل از اولین روش پژوهش، ورودی دومین روش پژوهش به شمار می‌آید.

شکل 2: روش گردآوری اطلاعات

پژوهش حاضر مبتنی بر روش تحقیق آمیخته از نوع طرح اکتشافی متوالی و با مدل تدوین و ارائه مدل است. جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات برای تجزیه و تحلیل، از طریق مصاحبه و پرسشنامه انجام شده است.

جامعه آماری تحقیق در بخش کیفی، شامل زوجهای طلاق گرفته و زوجهای موفق شهر تهران است و روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند و گلوله برفی¹ بوده است. نمونه‌گیری از زوجهای طلاق گرفته و زوجهای موفق شهر تهران تا زمانی ادامه پیدا کرده است که فرایند اکتشاف و تجزیه و تحلیل به نقطه اشباع نظری² رسید.

1. Snowball Sampling
2. Theoretical Saturation

615 ♦ شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران

جامعه آماری تحقیق در بخش کمی، شامل کلیه زوجهای طلاق گرفته و زوجهای موفق شهر تهران است. در بخش کمی پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است. برای تخمین تعداد نمونه کافی در پژوهش، از فرمول تخمین نمونه کوکران استفاده شده است. بر اساس جامعه آماری تحقیق که سیزده میلیون و دویست و شصت هزار نفر جمعیت ساکن در شهر تهران بوده است، از طریق فرمول کوکران، تعداد نمونه آماری تحقیق 384 نفر تعیین شد. از این میزان، 346 پرسشنامه به صورت صحیح بازگردانده شد و 38 پرسشنامه به علت قلم خوردگی و ناخوانا بودن از چرخه تحلیل حذف شدند.

روش جمع آوری داده‌ها بر حسب سؤالات، فرضیه‌ها و نمونه مد نظر می‌تواند متفاوت باشد. این روشها در تحقیقات کمی و کیفی با یکدیگر متفاوت‌اند. از آنجا که در تحقیق حاضر هم از روشهای کیفی و هم از روشهای کمی بهره گرفته شده است، ابزار گردآوری اطلاعات در هر دو حوزه کمی و کیفی معرفی می‌شوند. مصاحبه عمیق فردی نیز تکنیک مورد استفاده این مطالعه است که با توجه به شرایط و ماهیت تحقیق به صورت مصاحبه تلفنی و چهره به چهره اجرا شده است. پرسشهای مطرح شده در تحقیق حاضر، برای هر دو گروه زوجهای طلاق گرفته و زوجهای موفق، عبارتند از:

- چه عواملی در گرایش به طلاق در زوجین نقش دارد؟
- چه شرایطی در گرایش به طلاق مؤثر است؟
- عوامل مالی تا چه حد و چگونه در تمایل به طلاق نقش دارد؟
- عوامل خانوادگی تا چه حد و چگونه در تمایل به طلاق نقش دارد؟
- عوامل اجتماعی و فرهنگی تا چه حد و چگونه در تمایل به طلاق نقش دارد؟
- سبک زندگی به چه صورتی در تمایل به طلاق مؤثر است؟
- به نظر شما طلاق چه پیامدهای مثبت و منفی می‌تواند در پی داشته باشد؟

برای بررسی روایی ابزار اندازه‌گیری، علاوه بر روایی محتوایی ابزار، از آزمون تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد.

روش تحلیل داده‌ها در بخش کیفی، استفاده از روش تحلیل تمی است. تحلیل داده‌های به دست آمده در این پژوهش به صورت جداگانه صورت گرفته است. به عبارت دیگر؛ داده‌های کیفی با استفاده از کدگذاری باز، محوری و گزینشی و ملزومات انجام هر یک از این مراحل، تجزیه و تحلیل شده است تا در نهایت به شناخت رابطه سبک زندگی و طلاق در زوجهای شهر تهران نایل آییم. پس از تدوین پرسشنامه بر حسب نظریه به دست آمده، با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی به تعیین اعتبار پرسشنامه پرداخته شد. در نهایت، پرسشنامه اعتبار یافته توزیع و داده‌های کمی جمع آوری شد.

616 ♦ فرهنگ در دانشگاه اسلامی 29

مراحل کد گذاری در این تحقیق عبارتند از:

- کد گذاری باز؛
- کد گذاری محوری.

جدول 1: تمهای مشترک استخراج شده از تحلیلیها

تم 1: اعتیاد همسر	
اعتیاد همسر به مواد مخدر	مقوله زندگی
مصرف دخانیات از سوی همسر	
مصرف مشروبات الکلی از سوی همسر	
بیماری همسر	
تم 2، استفاده از فناوری ارتباطات	
اعتیاد همسر به اینترنت	مقوله زندگی
استفاده نامناسب همسر از شبکه‌های مجازی (وایپر، تلگرام، اینستاگرام، ...)	
تماشای برنامه‌های نامناسب شبکه‌های ماهواره‌ای از سوی همسر	
تم 3، کنمان در زندگی زناشویی	
رابطه‌های پنهانی همسر با دیگران	مقوله زندگی
دروغگویی همسر	
کمک مالی پنهانی همسر به خانواده پدری اش	
اقدام همسر به پنهان کردن بیماری مزمن خود از من در هنگام خواستگاری یا ازدواج	
تم 4، عدم تفاهم و اطمینان به رابطه زناشویی	
عدم اعتماد به همسر	مقوله زندگی
شکاک بودن همسر نسبت به من	
قضاوت زود هنگام همسر	
تم 5، عدم استقلال در زندگی	
دخالت بیش از حد خانواده همسر در زندگی ما	مقوله زندگی
دهن بینی و تاثیرپذیری همسر از دیگران	
بیکاری همسر	
چشم و هم چشمی همسر	
ازدواج احساسی و غیر عقلانی من و همسر	
تم 6، عدم تعهد به رابطه زناشویی	
عدم مسئولیت پذیری همسر	مقوله زندگی
رفیق بازی همسر با دوستانش و خوشگذرانی با آنها	
عدم ثبات و تعادل روانی و رفتاری همسر	
سفرهای مکرر خارجی همسر با دوستان یا همکارانش	

617 ◆ شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران

سفرهای مکرر داخلی همسر با دوستان یا همکارانش	
غرور بیش از اندازه همسر	
تم 7، عدم رضایت از رابطه جنسی	
عدم رضایت من از کمیت و کیفیت روابط جنسی با همسر	مقیاس رضایت
رعایت نکردن مسایل شرعی از جانب همسر	
تم 8، مشکلات مالی	
وجود مشکلات مالی و اقتصادی در زندگی مشترک	مقیاس رضایت
بلند پرواز و ولخرج بودن همسر	
اسراف در خرید وسایل خانه	
تم 9، خودخواهی و احساس مالکیت	
توهین، فحاشی و کتک زدن من از سوی همسر	مقیاس رضایت
اهمیت دادن همسر به مشکلات جزئی و بیش پا افتاده	
اختلاف بر سر بچه دار شدن	
اختلاف بر سر پوشش و آرایش	
اختلاف نظر در مورد محل سکونت	
تم 10، تفاوت ارزشی و فرهنگی	
تفاوت در سبک زندگی من و همسر	مقیاس رضایت
اختلاف طبقاتی و فرهنگی بین من و همسر	
اختلاف بر سر دیدگاههای سیاسی	

(د) یافته‌های تحقیق

در این بخش داده‌های گردآوری شده در راستای هدف پژوهش، تجزیه و تحلیل می‌شود. برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، ابتدا شاخصهای توصیفی متغیرهای تحقیق (فراوانی و درصد نمونه پژوهش) گزارش می‌شوند و در ادامه (قسمت یافته‌های استنباطی)، آزمونهای اعتبار و روایی برای هنجاریابی ابزار استفاده شده در پژوهش، به کار گرفته شده است.

1. آمار توصیفی

در این قسمت، توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق؛ شامل جنسیت، تأهل، مدرک تحصیلی، سن، شغل و نوع منزل مسکونی آمده است.

یک) جنسیت: یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که 37 درصد پاسخ‌دهندگان را زنان و حدود 63 درصد را مردان تشکیل می‌دهند.

جدول 2: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب جنسیت

متغیر جنسیت	فراوانی	فراوانی درصدی
مرد	218	63
زن	128	37
جمع	346	

دو) سن: جدول 3، سن پاسخ‌دهندگان را نشان می‌دهد. طبق جدول، سن بیشتر شرکت‌کنندگان بین 30 تا 40 سال است.

جدول 3: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب سن

سن	فراوانی	درصد فراوانی
30-20	91	30.26
40-30	149	06.43
50-40	69	94.19
بیشتر از 50 سال	37	69.10
جمع	346	100

سه) تحصیلات: یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده این است که بیشتر شرکت‌کنندگان در پژوهش دارای مدرک لیسانس‌اند.

جدول 4: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب متغیر تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
دیپلم و پایین‌تر	37	69.10%
فوق دیپلم	84	28.24%
لیسانس	156	09.45%
فوق لیسانس و بالاتر	69	94.19%
جمع	346	100

شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران ♦ 619

چهار) نوع منزل مسکونی: جدول 5، نوع منزل مسکونی پاسخ‌دهندگان را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، بیشتر شرکت‌کنندگان دارای منزل استیجاری بودند.

جدول 5: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب نوع منزل مسکونی

نوع منزل مسکونی	فراوانی	درصد فراوانی
استیجاری	156	8/45
شخصی	124	83/35
سازمانی	66	7/19
جمع	346	100

پنج) نوع شغل: جدول 6، نوع شغل پاسخ‌دهندگان را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، بیشتر شرکت‌کنندگان (88/39) دارای شغل دولتی‌اند.

جدول 6: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب نوع شغل

نوع منزل مسکونی	فراوانی	درصد فراوانی
بیکار	90	01.26%
شاغل دولتی	138	88.39%
شاغل آزاد	118	10.34%
جمع	346	100%

2. بررسی اعتماد ابزار تحقیق

برای اندازه‌گیری اعتماد یک پرسشنامه، شاخصی به نام ضریب اعتبار وجود دارد. این ضریب به اشکال مختلفی محاسبه می‌شود و مقدار آن بین صفر و یک در نوسان است. این ضریب هر چه به یک نزدیک‌تر باشد، پرسشنامه از اعتبار بیشتری برخوردار است. برای محاسبه اعتبار پرسشنامه این تحقیق، به کمک نرم‌افزار اس.پی.اس.اس.24، از سه روش مختلف استفاده شده که در ادامه نتایج تحلیل اعتبار این مقیاس آمده است.

یک) روش آلفای کرونباخ: روش ضریب آلفای کرونباخ را برای تعیین اعتماد یک پرسشنامه یا آزمون با تأکید بر همبستگی درونی می‌توان استفاده کرد. در این روش، اجزا یا قسمتهای آزمون برای سنجش ضریب اعتبار آزمون به کار می‌رود. با اجرای آزمون اعتبار در نرم‌افزار آماري اس.پی.اس.اس، ضریب آلفا مطابق جدول 7، معادل 0,942 محاسبه شد. در خصوص میزان مورد قبول آلفای کرونباخ نظرات متفاوتی ذکر شده است. برای مثال، فیلد (2009) ضریب آلفای کرونباخ بالای 0/7 را برای آزمونهایی که به سنجش توانایی افراد می‌پردازند، مناسب می‌داند و قاعدتاً به طور قوی‌تر این عدد برای

620 ♦ فرهنگ در دانشگاه اسلامی 29

پرسشنامه‌های نگرش سنج نیز مناسب است. درنی (2007) نیز به طور کلی آلفای بالای 0/7 را مناسب دانسته و برای پرسشنامه‌هایی که تعداد سؤالات آن کم است، با دیدهٔ اغماض، آلفای کمتر از 0/7 را نیز قبول می‌کند، اما هشدار می‌دهد که این مقدار نباید به کمتر از 0/6 برسد. بنابر این، آلفای 0,942 که برای سبک زندگی محاسبه شد، میزان مناسبی برای اعتبار مدل است.

دو) روش دو نیمه کردن: مقدار اعتبار نهایی پرسشنامه از روش دو نیمه کردن¹ گاتمن، معادل 0,950 و از روش دو نیمه کردن اسپیرمن براون نیز برابر با 0,950 است که در جدول 7 مشاهده می‌شود پرسشنامه از اعتماد خوبی برخوردار است.

جدول 7: شاخصهای آماری روش دو نیمه کردن برای مقیاس سبک زندگی دوره‌های زناشویی

0,884	مقدار	بخش 1	آلفای کرونباخ
14	تعداد گویه‌ها		
0,893	مقدار	بخش 2	
14	تعداد گویه‌ها		
28	مجموع تعداد گویه‌ها		
0,906			
0,950	طول برابر		ضریب اسپیرمن - براون
0,950	طول نابرابر		
0,950	ضریب دو-نیمه کردن گاتمن		

سه) روش گاتمن: در جدول 8 ملاحظه می‌شود که ضریبهای اعتماد حاصل از روش گاتمن نیز دارای مقادیر مناسبی است و در نتیجه، مقیاس سبک زندگی از قابلیت اعتماد خوبی برخوردار است.

جدول 8: شاخصهای آماری مربوط به روش گاتمن برای مقیاس سبک زندگی

908.0	1	لاندا
943.0	2	
942.0	3	
950.0	4	
925.0	5	
962.0	6	
28	تعداد گویه‌ها	

3. بررسی نرمال بودن داده‌های تحقیق

به منظور بررسی نرمال بودن داده‌های پژوهش، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شد. این آزمون برای اکثر متغیرهای پژوهش ($n=346$) معنادار بوده است. پس متغیرهای پژوهش نرمال نیستند. بنابر این، فرض صفر پژوهش (H_0) که داده‌ها نرمال نیستند، تأیید و فرض خلاف آن (H_1) رد می‌شود. در ادامه از آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی سؤالات پژوهش استفاده می‌شود.

4. رگرسیون لجستیک سبک زندگی و طلاق

در تفسیر نتایج جدول 9، باید گفت که با توجه به معناداری خی دو (358/508) در سطح خطای کوچک‌تر از 0/01، می‌توان نتیجه گرفت که مدل نهایی، مدل خوبی است و توانسته مدل صفر را منتفی کند.

جدول 9: نتایج آزمون نسبت درست نمایی مربوط به برازش مدل

مدل	آزمون نسبت درست نمایی			
	معیار برازش مدل	خی دو	Df	P
مدل صفر	نسبت درست نمایی 395/500	346/077	10	0/000
مدل نهایی	49/423			

5. برآوردهای پارامتر

جدول 10 با عنوان برآوردهای پارامتر، مهم‌ترین نتایج تحلیل رگرسیون لجستیک را نشان می‌دهد. در این جدول، ضرایب B، خطاهای انحراف استاندارد آنها، آزمون معناداری والد و نسبت بختها برای تمامی متغیرهای مستقل به تفکیک آمده است؛ اما تأکید اصلی بر معناداری آزمون والد، جهت ضریب B و نسبت بختهاست.

همانطور که در جدول مشاهده می‌شود، گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق در شهر تهران، به عنوان طبقه مرجع انتخاب شده و تغییرات گروه دیگر؛ یعنی مردان و زنان متأهل موفق در شهر تهران، بر اساس آن سنجیده می‌شود.

جدول 10: بر آورد پارامترها

گروه	متغیر	B	خطای استاندارد	والد (Wald)	درجه آزادی	P	EXP (B)
مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق	اعتیاد همسر	0/48	0/102	5/393	1	0/005	1/829
	استفاده از فناوری ارتباطات	0/371	0/137	4/558	1	0/002	1/587
	کتمان در زندگی زناشویی	0/558	0/135	6/674	1	0/001	1/695
	عدم تفاهم و اطمینان	0/331	0/073	4/203	1	0/004	1/777
	عدم استقلال در زندگی	0/459	0/141	10/527	1	0/001	1/632
	عدم تعهد به رابطه زناشویی	0/536	0/098	6/365	1	0/001	1/654
	عدم رضایت از رابطه جنسی	0/487	0/123	4/587	1	0/001	1/587
	مشکلات مالی	0/469	0/089	5/698	1	0/001	1/635
	خودخواهی و احساس مالکیت	0/612	0/101	7/157	1	0/001	1/547
	تفاوت ارزشی و فرهنگی	0/369	0/98	4/654	1	0/002	1/589
مردان و زنان مناهل موفق	اعتیاد همسر	-0/071	0/078	0/140	1	0/627	0/643
	استفاده از فناوری ارتباطات	-0/058	0/057	0/196	1	0/657	0/407
	کتمان در زندگی زناشویی	-0/046	0/074	0/087	1	0/698	0/379
	عدم تفاهم و اطمینان	-0/104	0/056	0/102	1	0/461	0/901
	عدم استقلال در زندگی	-0/012	0/079	0/024	1	0/878	0/988
	عدم تعهد به رابطه زناشویی	-0/057	0/065	0/094	1	0/659	0/564
	عدم رضایت از رابطه جنسی	-0/068	0/078	0/063	1	0/568	0/854
	مشکلات مالی	-0/026	0/074	0/102	1	0/786	0/639
	خودخواهی و احساس مالکیت	-0/037	0/058	0/087	1	0/654	0/754
	تفاوت ارزشی و فرهنگی	-0/063	0/070	0/096	1	0/702	0/863

در ستون EXP (B) جدول 1، نسبت بختها آمده است. مقادیر بیشتر از یک، نشان از بخت موفقیت بیشتر نسبت به شکست دارد و مقادیر کمتر از یک، به معنی بخت موفقیت کمتر نسبت به شکست است. به عبارتی؛ نسبت بختها نشان‌دهنده آن است که تغییر در مقدار متغیر کمی یا تغییر حالت در متغیر کیفی، با چه نسبتی احتمال تغییر از حالتی به حالت دیگر را در متغیر وابسته موجب می‌شود. همچنین، متغیرهایی که علامت ضریب B آنها مثبت یا نسبت بختهای آنها بزرگ‌تر از یک است، احتمال وقوع یک پدیده را بیشتر می‌کنند و برعکس، متغیرهایی که علامت ضریب B آنها منفی یا نسبت بختهای آنها کوچک‌تر از یک است، از این احتمال می‌کاهند؛ یعنی تأثیر منفی بر متغیر وابسته دارند. (حیب‌پور و صفری، 1388)

یک) در مورد گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق

با توجه به جدول 10؛ اعتیاد همسر، استفاده از فناوری ارتباطات، کتمان در زندگی زناشویی، عدم تفاهم و اطمینان، عدم استقلال در زندگی، عدم تعهد به رابطه زناشویی، عدم رضایت از رابطه جنسی، مشکلات

623 ◆ شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران

مالی، خودخواهی و احساس مالکیت و تفاوت ارزشی و فرهنگی، بر طلاق مؤثر است. نسبت بختهای این متغیر برای گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق و جهت مثبت ضریب b نشان می‌دهد که این متغیرها احتمالاً افزایش درخواست طلاق را در پی دارند.

دو) در مورد گروه مردان و زنان متأهل در شهر تهران

مطابق جدول 10، متغیرهای اعتیاد همسر، استفاده از فناوری ارتباطات، کتمان در زندگی زناشویی، عدم تفاهم و اطمینان، عدم استقلال در زندگی، عدم تعهد به رابطه زناشویی، عدم رضایت از رابطه جنسی، مشکلات مالی، خودخواهی و احساس مالکیت و تفاوت ارزشی و فرهنگی در زندگی مردان و زنان متأهل موفق تهران، نشان از کاهش دارد. نسبت بختهای این متغیرها برای گروه مردان و زنان متأهل موفق نشان از عدم معناداری دارد. جهت منفی ضریب b نشان می‌دهد که این متغیرها احتمال کاهش طلاق را در پی دارند.

هـ) بحث و نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که 37 درصد پاسخ‌دهندگان را زنان و حدود 63 درصد آنان را مردان تشکیل می‌دهند. همچنین، بیشتر شرکت‌کنندگان در پژوهش دارای مدرک لیسانس‌اند. همان‌طور که نتایج نشان داد، بیشتر شرکت‌کنندگان دارای سنین 30-40 سال بودند. همچنین بیشتر شرکت‌کنندگان دارای منزل استیجاری بودند. یافته‌ها حاکی از آن بود که بیشتر شرکت‌کنندگان دارای شغل دولتی‌اند.

تحقیق حاضر به شناخت رابطه سبک زندگی و طلاق در زوجهای شهر تهران پرداخته است. در این راستا، شاخصهایی برای سبک زندگی در نظر گرفته شده است و نیز دلایلی که باعث می‌شود یک زندگی در نهایت به طلاق ختم شود. مشکل اساسی در سبک زندگی که این روزها بسیار دیده می‌شود، زندگی‌های کوتاهی است که به طلاق ختم می‌شوند؛ با دلایلی که خود از جنس سبک زندگی‌اند. برای مثال، یکی از مؤلفه‌های به دست آمده از دل مصاحبه‌ها، مسئله اعتیاد همسر بوده است. فردی که مبتلا به اعتیاد است، یا مشکل اعتیاد خود را در آغاز ازدواج پنهان کرده یا بعد از ازدواج به اعتیاد کشیده شده است؛ که هر دوی اینها اگر در زندگی مشترک برجسته شود، می‌تواند باعث انحلال خانواده شود؛ زیرا اعتیاد، زمینه‌ساز بسیاری از مشکلات و تنشها و درگیری‌ها و بحثها خواهد بود. عواملی همچون: کتمان، دروغگویی، عدم تعهد به رابطه زناشویی، مشکلات مالی و بسیاری از عواملی که از خلال مصاحبه‌ها به دست آمده است نیز همگی زمینه‌ساز مشکلات و بحثها در زندگی مشترک شده‌اند. نتیجه این بحث و جدلها، سوق دادن زندگی مشترک به سمت طلاق و انحلال خانواده است.

در پیشینه پژوهش، به موارد بی‌شماری در زمینه طلاق و نیز سبک زندگی اشاره شده است. با توجه به پیشینه تحقیق در کشور، دلایل متفاوتی برای وقوع طلاق ذکر شده است. به دلیل اهمیت و ماهیت موضوع،

برای بررسی موضوع مطرح شده از دو رویکرد کیفی و کمی استفاده شده است. در بخش کیفی از ابزار مصاحبه برای گردآوری داده‌ها استفاده شد و از متن همه مصاحبه‌های انجام شده، تم‌هایی استخراج شدند. در واقع، تم‌های استخراجی همان دلایل طلاق بوده‌اند. دلایلی که از جنس سبک زندگی‌اند. به طور کلی، 10 متغیر اصلی شناسایی شدند که هر کدام دارای چند مؤلفه بودند. متغیرها و مؤلفه‌ها عبارت بودند از: اعتیاد همسر با چهار مفهوم، استفاده از فناوری ارتباطات با سه مفهوم، کتمان در زندگی زناشویی با چهار مفهوم، عدم تفاهم و اطمینان به رابطه زناشویی با سه مفهوم، عدم استقلال در زندگی با پنج مفهوم، عدم تعهد به رابطه زناشویی با شش مفهوم، عدم رضایت از رابطه جنسی با دو مفهوم، مشکلات مالی با سه مفهوم، خودخواهی و احساس مالکیت با پنج مفهوم و در نهایت، تفاوت ارزشی و فرهنگی با سه مفهوم.

هر 10 متغیر در بخش کمی تحلیل عاملی تأیید شدند. نتایج به دست آمده از تحلیل عاملی هر یک از متغیرها به دو روش انجام شد: یکی، در حالت ضریب استاندارد و دیگری، در حالت تی معناداری.

در مرحله بعد، شاخصهای برازش کلی مدل آزمون شده برای تک تک متغیرها انجام شده است. برای بررسی نرمال بودن داده‌های پژوهش، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شد. نتیجه آزمون نشان می‌دهد که این آزمون برای بیشتر متغیرها معنادار شده است. در ادامه برای میزان پیش‌بینی‌کنندگی سبک زندگی بر طلاق از رگرسیون لجستیک استفاده شد.

در این تحقیق، گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق در شهر تهران به عنوان گروه مرجع انتخاب شد و تغییرات گروه دیگر؛ یعنی مردان و زنان متأهل موفق در زندگی در شهر تهران بر اساس آن سنجیده شده است. با توجه به برآورد پارامترها، جنسیت بختها در بخش EXP نشان می‌دهد که مقادیر بیشتر از یک، نشان از بخت موفقیت بیشتر نسبت به شکست دارد و مقادیر کمتر از یک، به معنی بخت موفقیت کمتر نسبت به شکست است. به عبارت دیگر؛ نسبت بختها نشان‌دهنده آن است که تغییر در مقدار متغیر کمی یا تغییر حالت در متغیر کیفی، با چه نسبتی احتمال تغییر از حالتی به حالت دیگر را در متغیر وابسته (طلاق) موجب می‌شود. با توجه به نتایج به دست آمده، عواملی همچون: اعتیاد همسر، استفاده از فناوری ارتباطات، کتمان در زندگی زناشویی، عدم تفاهم و اطمینان، عدم استقلال در زندگی، عدم تعهد به رابطه زناشویی، عدم رضایت از رابطه جنسی، مشکلات مالی، خودخواهی و احساس مالکیت و تفاوت ارزشی و فرهنگی بر طلاق مؤثر است. نسبت بختهای این متغیر برای گروه مردان و زنان درخواست‌دهنده طلاق و جهت مثبت ضریب b نشان می‌دهد که این متغیرها احتمالاً افزایش درخواست طلاق را در پی دارند. و اما در خصوص مردان و زنان متأهل موفق در شهر تهران، عوامل نامبرده کاهش درخواست طلاق را به همراه داشته است. نسبت بختهای این متغیرها برای گروه مردان و زنان متأهل موفق، نشان از عدم معناداری دارد و جهت منفی ضریب b نشان می‌دهد که این متغیرها احتمال کاهش طلاق را در پی دارند.

شناخت رابطه سبک زندگی بر طلاق در زوجهای متقاضی طلاق در شهر تهران ♦ 625

به طور کلی، نتایج این تحقیق حاکی از آن است که متغیرهای شناسایی شده به گونه‌ای دلایل طلاق نیز بوده‌اند؛ دلایلی که از جنس سبک زندگی‌اند. بنابر این، می‌توان به این نتیجه رسید که احتمالاً سبک زندگی بر طلاق مؤثر بوده است.

بنا بر اهمیت موضوع، پیشنهاد محقق بر این است که می‌بایست تحقیقات بیشتری در این زمینه صورت پذیرد تا هم کاهش نرخ طلاق در کشور را به همراه داشته باشد و هم خانواده‌های موفق بیشتر در جامعه دیده شوند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- بابایی فرد، اسداله؛ روحی، مریم (1395). «بررسی تأثیر سبک زندگی بر شکاف نسلی در بین جوانان شهر کاشان». *مطالعات فرهنگی*، دوره یازدهم، ش 30 (زمستان): 57.
- باکاک، روبرت (1381)، *مصرف*، ترجمه خسرو صبری، تهران: شیرازه.
- بوردیو، پیر (1390). *تمايز: نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی*. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: ثالث.
- حبیب پور، کرم؛ صفری شالی، رضا (1388)، *راهنمای جامع کاربرد spss در تحقیقات پیمایشی (تحلیل داده های کمی)*، انتشارات متفکران، لویه، تهران.
- ساروخانی، باقر (1377). *طلاق؛ پژوهشی در شناخت واقعیت و عوامل آن*. تهران: دانشگاه تهران.
- شیخ محسنی، اسماعیل (1385). *رابطه کانون کنترل و سبک‌های اسنادی با سازگاری زناشویی دبیران مرد متوسطه شهر شیراز با همسران شاغل و غیر شاغلان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی. ارسنجان: دانشگاه آزاد اسلامی.
- علی اکبری، محمد مهدی و همکاران (1393). *راهنمای نرم افزار روش کیفی*. [بی‌جا]: سیج.
- فاضل قانع، حمید (1391). «سبک زندگی دینی و نقش آن در کار و فعالیت جوانان». *جوان و رسانه*، ش 6: 36-36.
- فاضلی، محمد (1387). «*تصویری از سبک زندگی فرهنگی جامعه دانشجویی*». *تحقیقات فرهنگی*، سال اول، ش 1.
- قادرزاده، امید؛ قادرزاده، هیرش؛ حسن پناه، حسین (1391). «*عوامل پیش‌بینی کننده گرایش زوجین به طلاق در مناطق مرزی*». *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ش 4: 102.
- قنبری برزیان، علی (1392)، *بررسی نقش خشونت بر میزان طلاق در میان زنان*، فصلنامه علمی، پژوهشی زن و جامعه، سال چهارم، شماره 3.
- کویانی، محمد (1390)، *سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن*، قم: انتشارات پژوهشگاه.
- گیدنز، آنتونی (1388). *پیامدهای مدرنیته*. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: مرکز.
- مجدی، علی اکبر و همکاران (1389). «*سبک زندگی جوانان ساکن شهر مشهد و رابطه آن با سرمایه فرهنگی و اقتصادی والدین*». *مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد*، سال هفتم.
- نعیمی، محمدرضا (1390). «*تأثیر تعامل خانواده و ماهواره در بروز پدیده طلاق (مطالعه موردی شهرستان گورگان)*». *جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، ش 1: 191-211. - سیف‌زاده، علی، مرکز آمار ایران: www.amar.org.ir
- سازمان ثبت احوال کشور: www.sabteahval.ir
- Aliakbari, mohammad mahdi and others (2014) **qualitative method software guide book**, [?]: sij.
- Babae fard, asadollah and roohi, maryam (2016) **the effect of life style on the gap between generations among kashan young people**, cultural studies, N. 30:57.
- Bacock, robert (2002) **consumption**, translated by khosro sabri, Tehran: shirazeh.

- Bernardi, F. & Martines Pastor (2011). **“Divorce Risk Factors and their Variations over Time in Spain”**. *Demographic Research*, 24 (31): 771-800. In: <http://www.Demographic-research.Org/volumes/vol24/31/doi:10.4054/ DemRes.2011.24.31>
- Bourdieu, pierre (2011) **distinction: critique sociale du jugement**, trandlated by hasan chavoshian ; Tehran: sales pub.
- Cockerham, W.C. (2005). **”Health Lifestyle theory and convergence agency and structure”**. *Journal of Health and Social Bahavior*, 46: 51-67.
- Fagan, Patrick F. & Aaron Churchill (2012). **“The Effect of Divorce on Children”**. *Journal of: Marriage and Family Research*, January, 11: 2-3.
- Fazel ghaneh , hamid (2011)**the role of religious life style in work and activities of young people , youth and media ;N: 6; 36-63.**
- Fazeli, mohammad (2008) **the image of students community and cultural life style**, cultural researches : N: 1.
- ghaderzadeh, omid and others (2012) **the predictive factores in tendency of married people to devorce in border cities , family consulting and psycho therapy ; N: 4;102.**
- Ghanbari barzian, ali (2013) **the role of domestic violence on the rate of devorce among women**, women and society quarterly journal ; N:3.
- Giddens, anthony (2009) **the consequences of modernity ; translated by mohsen solasi**, Tehran : markaz pub.
- Habib poor, karam and safari shali, reza (2009) **SPSS comparasive guide book**, Tehran: motafakkeran pub.
- Hetherington, E.M. (2014). **Impact of Divorce, Single Parenting and Stepparenting on Children: A Case Study of Visual Agnosia**. Psychology Press.
- Kavyani, Mohammad (2011) **Islamic life style and the measuring tools , ghom: research school pub.**
- Khurana, K. & A. Joshi (2017). **Marital Satisfaction and Spiritual Personality: A Relational Overview**. *Global Journal of Enterprise Information System*, 9(1): 29-35.
- Lavner, J.A.; B.R. Karney, H.C. Williamson & T.N. Bradbury (2016). **“Bidirectional Associations between Newlyweds' Marital Satisfaction and Marital Problems over Time”**. *Family Proce.*
- Majdi , aliakbar and others (2010) **the relation between life style of young people in mashhad and cultural captal and economy of parents , social sciences magazine of human sciences and literature faculty of ferdousi university.**
- Mercer, Catherine H.; Clare Tanton, Philip Prah, Bob Erens, Pam Sonnenberg, Soazig Clifton, Wendy Maccowall, Ruth Lewis, Nigel Field, Jessica Datta, Andrew J. Copas, Andrew Phelps, Kaye Wellings & Anne M. Johnson (2013). **Changes in Sexual Attitudes and Lifestyles in Britain through the Life Course and Over Time: Findings from the National Surveys of Sexual Attitudes and Lifestyles (Natsal), the Lancet**. Vol. 382, Issue 9907.

- Naeemi , Mohammad reza (2011) **the effect of family relationship and satellite television on tendency to divorce (case study: gorgan city)** , the sociology of youth studies; N: 1(1): 191-211.
- Oldham, J.T. (2017). **Divorce, Separation and the Distribution of Property.** *Law Journal Press.*
- Parmar, M.R.M. (2016). **A Relationship among Adjustment, Life Style and Life Satisfaction of Educated Unemployed Youth.**
- Sarookhani, bagher (1998) **Devorce; the reality and factors,** Tehran: Tehran University pub.
- Sheykh mohseni, esmaeel (2006) **the relation between locus of control and attributional styles with marriage compatibility among male teachers of Shiraz city with their working wives and none working wives,** M.A. thesis on psychology; arsanjan: Islamic azad university.
- Södergren, Marita; Wei Chun Wang, Jo Salmon, Kylie Ball, David Crawford, Sarah A. McNaughton (2003). **Predicting Healthy Lifestyle Patterns among Retirement Age Older Adults in the Well, Study: A Latent Class Analysis of Sex Differences** Original Research Article. *Maturitas, In Press, Corrected Proof, Available online 29 September.*
- Vignoli, D&Salvini, S (2011) **Women`s and men`s marital disruption dynamics, 1970-2003,** *Demographic Research, 2011, vol 24, issue 5, 145-174.*
- Weiss, B., Lavner, J. A., & Miller, J. D. (2016). **Self-and Partner-Reported Psychopathic Traits` Relations with Couples` Communication, Marital Satisfaction Trajectories, and Divorce in a Longitudinal Sample .**
- **Statistical center of Iran;** : www.amar.Org.ir
- **Civil and personal status registration authority of Iran** :www.sabteahval.ir